

Zambie

Rychlý růst HDP z poslední dekády se stále nepodařilo znovunastartovat: HDP v roce 2018 vzrostl o 3,8 %, v roce 2019 se však očekává další zpomalení růstu způsobené novým daňovým zatížením zejména těžebního sektoru, odhady mluví o růstu HDP ve výši 3,3 %. Míra inflace se nadále pohybuje okolo 8 % propad ceny zambijské kwachy zvyšuje inflační rizika pro rok 2019. V zemi podle odhadů žije 17,8 mil. obyvatel a HDP na obyvatele vykazoval v roce 2018 hodnotu 1 450 USD. Běžný účet platební bilance deficitní. Vláda schválila pro roky 2017–2021 Sedmý národní rozvojový plán, jehož hlavním mottem je diverzifikace; orientuje se na tři priority rozvoje: zemědělství, těžbu nerostných surovin a turistiku. Vládní rozpočet pro roky 2019–2021 bude zatížen nákladným obstaráváním zahraničního dluhu (do roku 2020 očekávaný růst na 20,5 mld. USD).

Ukazatel	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Růst HDP (%)	3,8	3,4	3,8	4,5	4,5	4,5
HDP/obyv. (USD)	1 253	1 491	1 450	1 426	1 451	1 494
Míra inflace (%)	17,9	6,6	8,5	8,3	8,0	8,0
Nezaměstnanost (%)	–	–	–	–	–	–
Bilance běžného účtu (mld. US)	-0,9	-1	-1	-0,9	-0,8	-0,8
Populace (mil.)	16,7	17,2	17,8	18,3	18,9	19,5
Konkurenceschopnost	118/138	118/137	118/140	–	–	–
Exportní riziko OECD	6/7	6/7	6/7	–	–	–

Odhad Mezinárodního měnového fondu

Zdroj: MMF, OECD, SB, WEF

- ▶ V současnosti pokračují jednání o dohodě o ekonomickém partnerství s EU, k podpisu dohody EPA však stále nedošlo, Zambie se řadí mezi šest zemí regionu SADC, které svůj podpis k prozatímní dohodě nepřipojily.
- ▶ V žebříčku konkurenceschopnosti, který sestavuje Světové ekonomické fórum (WEF), se Zambie umístila na 118. pozici ze 140 srovnávaných ekonomik a dle OECD je stupeň exportního rizika 6/7.

Vývoz ČR do Zambie 2018 (2017), hlavní sektory

Kód zboží	Název zboží	Stat. hodnota 2018 CZK (tis.)	Podíl z celku (%)	Stat. hodnota 2017 CZK (tis.)	Meziroční nárůst (%)
8471	Zařízení pro automat. zpracování dat a jejich jednotky; snímače ap.	30 746	38,8	5 657	443,5
8402	Parní kotle zvané „na přehřátou vodu“	10 702	13,5	–	–
8477	Stroje na zpracování kaučuku, plastů a na zhotovování výrobků z těchto materiálů	8 311	10,5	44	18 788,6
8445	Stroje pro přípravu, spřádání, textilních vláken aj. stroje na výrobu textilních přízí	7 756	9,8	–	–
8517	Přístroje pro vysílání, přijímání hlasu, obrazů ap. dat	2 432	3,1	395	515,7
8446	Stavy tkalcovské	2 384	3,0	4 578	-47,9
9304	Ost. zbraně, ne sečné bodné	1 737	2,2	781	122,4
9403	Ost. nábytek a jeho části a součásti	1 525	1,9	180	747,2
8479	Stroje a mechanická zařízení s vlastní individuální funkcí, jinde neuvedené	1 442	1,8	2 400	-39,9
9303	Ost. střelné zbraně ap. zařízení využívající ke střelbě výbušné náplně	1 235	1,6	14	8 721,4
Celkem TOP 10		68 270	86,2	14 049	385,9
Celkem vývoz		79 159		41 462	90,9

zdroj: ČSÚ

Dovoz ČR ze Zambie 2018 (2017), hlavní sektory

Kód zboží	Název zboží	Stat. hodnota 2018 CZK (tis.)	Podíl z celku (%)	Stat. hodnota 2017 CZK (tis.)	Meziroční nárůst (%)
7403	Měď rafinovaná, slitiny mědi netvářené	3 210	81,4	–	–
0106	Ostatní živá zvířata	243	6,2	–	–
0901	Káva též pražená nebo bez kofeinu	164	4,2	54	203,7
0603	Květiny řezané na kytice ap. čerstvé sušené aj.	118	3,0	169	-30,2
7118	Mince	89	2,3	–	–
0810	Ovoce ostatní čerstvé	54	1,4	–	–
0702	Rajčata čerstvá i chlazená	16	0,4	–	–
0708	Luštěniny i vyluštěné čerstvé chlazené	15	0,4	6,0	150,0
4420	Dřevo intarzované, skříňky, pouzdra, sošky aj.	15	0,4	–	–
3926	Ostatní výrobky z plastů a výrobky z ostatních materiálů čísel 3901 až 3914	12	0,3	11	9,1
Celkem TOP 10		3 936	99,8	240	1 540,0
Celkem dovoz		3 943		4 501	-12,4

zdroj: ČSÚ

Příležitosti pro český export

► Důlní, těžební a ropný průmysl

Těžební průmysl (zejména těžba mědi) zůstává nadále nejdůležitějším odvětvím místního hospodářství, momentálně tvoří cca 12 % HDP a až 77 % exportních příjmů země. Na těžbě mědi byla a je zambijská ekonomika tradičně závislá, ložiska se ale postupně vyčerpávají. Postupně se těžba soustředí na jiné minerály (nikl, kobalt, mangan, zlato...). Od ledna 2019 zambijská vláda zavedla nový daňový režim pro těžební firmy a také 5 % clo na dovoz koncentráту mědné rudy, některé firmy proto ohlásily útlum těžby, případně propouštění. Jiné firmy naopak doufají v dohodu s vládou a případné vládní pobídky k investicím do rozšíření těžby. Investiční prostředí v tomto sektoru v roce 2019 proto bude nevyzpytatelné, ochota firem investovat bude závislá na ochotě vlády najít kompromisní řešení.

Perspektivní trh najdou firmy nabízející důlní technologie pro hlubinnou i povrchovou těžbu, těžební či přepravní stroje, stroje na zpracování rud, zařízení sléváren (zejména mědi) a tavicích pecí, a rovněž všechny chemikálie využitelné při extrakci minerálů a zpracování rud.

► Energetický průmysl

Většina elektrická energie v Zambii pochází z vodních zdrojů (86 %). Instalovaný výkon zambijských elektráren je 2826 MW. Velká většina elektrické energie v Zambii (až 84 %) pochází z vodních zdrojů. V zemi existují čtyři významné zdroje – vodní elektrárna Kariba (1080 MW), vodní elektrárna Kafue Gorge (980 MW) a menší vodní elektrárny Itezhi-Tezhi (120 MW) a Victoria Falls (108 MW).

V současné době je kapacita místních elektráren zcela využita a prudce vzrostla závislost dodávek elektřiny na dešťových srážkách. Instalovaná kapacita je nedostatečná, modernizaci vyžaduje také rozvodná infrastruktura. Výpadky proudu v obdobích sucha jsou časté a silně postihují ostatní odvětví průmyslu. Domácnosti i průmyslové podniky si proto musí vypomáhat generátory. Až 75 % obyvatel (zejména na venkově) nemá přístup k elektřině a je energeticky závislých na spalování dřeva či petroleje.

Vodní potenciál je odhadován na 6000 MW a je zatím využíván na necelých 30 %. Na řece Zambezi, Kafue a Luangwa existuje řada lokalit vhodných k budování vodních elektráren. V počáteční fázi (vláda hledá investory) je příprava velké vodní elektrárny Batoka, která by měla mít výkon 2 100 MW, rozšiřuje se elektrárna na řece Kafue (výkon se zvýší o 750 MW), v roce 2022 by měla být dokončena systému elektráren Luapula (1200 MW). V různé fázi výstavby je pět malých vodních elektráren s úhrnným výkonem 150 MW.

Existuje vysoká poptávka po generátorech jak v soukromých domech a veřejných budovách, tak i ve výrobě. Uplatnění najdou i zařízení na výrobu elektrické energie z obnovitelných zdrojů (např. malé vodní elektrárny, domácí solární ohříváče a solární elektrárny), včetně zapojení off-grid. Potenciál solární energetiky je obrovský, průměrné sluneční záření se odhaduje na 5,5 kWh/m²/den. Spolupráce s UNDP a USAID umožnila zahájit v roce 2016 realizaci komerčních solárních projektů.

► Kovo zpracovatelský průmysl

V souvislosti se stavebním boomem zaznamenává rychlý růst dovoz konstrukcí a částí ze železa a oceli (stavební ocel). Tento trend bude pokračovat i v blízké budoucnosti. S cílem přilákat investory vláda

spustila svůj projekt průmyslových zón Multi Facility Economic Zones, po dobu prvních pěti let navíc investoři neplatí firemní daň.

► Obranný průmysl

Šance pro český obranný průmysl lze spatřovat především v oblasti oprav zastaralé techniky sovětské a ruské provenience, tedy tanky, letadla, vrtulníky. Modernizační projekty připravuje armáda, policie i další ozbrojené složky, problematické je však získání potřebných finančních prostředků.

► Stavební průmysl

Přestože vláda musela díky nedostatku financí pozastavit realizaci velkých infrastrukturních projektů, stavebnictví zůstane v následujícím období významným zdrojem ekonomického růstu Zambie. Zambijská poptávka po stavebních strojích a stavebních komponentech v posledních letech rychle rostla. Zahraniční konkurence však na trhu již nejen dlouho působí, začíná sem přenášet i část výrobních kapacit.

► Zábava a volný čas

Turistika je jednou z priorit 7. rozvojového plánu – jako oblast podnikání je zcela nerozvinutá, přitom potenciál zde existuje velký. Zambie však potřebuje značné investice do základní infrastruktury, jako jsou přístupové cesty k národním parkům, jakož i do budování turistické infrastruktury v parcích.

► Zemědělský a potravinářský průmysl

Zambie má rozsáhlé plochy dosud neobdělané zemědělské půdy, značné zdroje podzemní vody a příznivé klima. Problém zambijského zemědělství je v jeho jednostranné orientaci na pěstování kukuřice a dále se toto odvětví potýká s obrovským technickým poddimenzováním. Většina zemědělské půdy je závislá na srážkách, jen minimum je uměle zavlažováno.

Zambie má rozsáhlé plochy dosud neobdělané zemědělské půdy, značné zdroje podzemní vody a příznivé klima. Problém zambijského zemědělství je v jeho jednostranné orientaci na pěstování kukuřice; dále se toto odvětví potýká s obrovským technickým poddimenzováním – v zemi převládá samozásobitelské zemědělství bez návazného zpracování primárních plodin. Většina zemědělské půdy je závislá na srážkách a jen minimum je uměle zavlažováno.

Diverzifikace a intenzifikace zemědělství a přechod od samozásobitelství k modernějším metodám pěstování plodin a chovu zvířat zůstane dlouhodobě základní prioritou strategie rozvoje Zambijské republiky. Zpracování surovin a výroba potravin bude i nadále jedním z hlavních cílů vlády. S růstem zambijského zemědělství souvisí i rychle stoupající poptávka po zemědělské technice. Obdobně se vyvíjí poptávka po strojích a nářadí pro zemědělství, zavlažovacích systémech a průmyslových hnojivech.

Vysoký potenciál existuje v chovatelském sektoru, konkrétně v oblasti umělé inseminace hospodářských zvířat. Díky kvalitnímu českému referenčnímu projektu je zde další prostor pro dodávky české laboratorní techniky a dalšího přístrojového vybavení a spotřebního materiálu spojeného s umělou inseminací dobytka. Další perspektivní oblastí je průmyslový chov a následné zpracování sladkovodních ryb.

Perspektivní sektor	Konkrétní příležitosti
Těžební průmysl	HS 8430 - Ostatní srovnávací, vyrovnávací (nivelační), škrabací, hloubicí, pěchovací, zhutňovací, těžební (dobývací) nebo vrtací stroje, pro zemní práce, těžbu rud nebo nerostů; beranidla a vyťahovače pilot; sněžové pluhy a sněžové frézy
	HS 9880 - Součásti kompletních průmyslových celků v rámci zahraničního obchodu
Zemědělský a potravinářský průmysl	HS 1107 - Slad i pražený
	HS 1210 - Chmelové šišťice, čerstvé, sušené ap.; lupulin
	HS 2203 - Pivo ze sladu
	HS 2916 - Nenasycené acyklické a cyklické monokarboxylové kyseliny
	HS 3917 - Trouby, trubky, hadice a jejich příslušenství z plastů
	HS 8413 - Čerpadla na kapaliny, též vybavená měřicím zařízením; zdviže na kapaliny
	HS 8432 - Stroje a přístroje pro zemědělství, zahradnictví a lesnictví ap.
	HS 8434 - Dojící stroje a mlékárenské stroje a zařízení
	HS 8438 - Stroje pro přípravu, výrobu potravin nebo nápojů
	HS 8706 - Podvozky (chassis) vybavené motorem, pro motorová vozidla čísel 8701 až 8705
	HS 8707 - Karoserie (vč. kabin) pro motorová vozidla čísel 8701 až 8701
	HS 8708 - Části, součásti motorových vozidel čísel 8701 až 8705
	HS 3102 - Minerální nebo chemická hnojiva dusíkatá
	HS 2309 - Přípravky používané k výživě zvířat
Stavební průmysl	HS 3925 - Stavební výrobky z plastů, jinde neuved.
	HS 8210 - Ručně poháněná mechanická zařízení, o hmotnosti 10kg nebo nižší
	HS 8428 - Ost. zvedací, manipulační, nakládací nebo vykládací zařízení
	HS 8429 - Samohybné buldozery, stroje na vyrovnávání terénu, rypadla, ap. s pohonem
	HS 6815 - Výrobky z kamene nebo jiných nerostných látek jinde neuved.
	HS 6910 - Keramické výlevky, koupací vany, umyvadla, bidety ap. zařízení
	HS 7004 - Sklo ploché, tažené, foukané, jinak nezpracované
	HS 7004 - Tažené a foukané sklo v tabulích, jinak neopracované
Kovozpracovatelský průmysl	HS 7213 - Tyče a pruty, válcované za tepla, v nepravidelně navinutých svitcích, ze železa nebo nelegované oceli
	HS 7214 - Ost. tyče a pruty ze železa nebo nelegované oceli
	HS 7215 - Ost. tyče a pruty ze železa nebo nelegované oceli
	HS 7217 - Dráty ze železa nebo nelegované oceli
	HS 7302 - Konstrukční materiál pro stavbu železničních nebo tramvajových tratí ze železa nebo oceli
	HS 7305 - Ost. trouby a trubky > 406,4 mm, ze železa nebo oceli

Perspektivní sektor	Konkrétní příležitosti
Kovozpracovatelský průmysl	HS 7310 - Cisterny, sudy, barely, plechovky, krabice ap. nádoby ze železa nebo oceli, o objemu <300l
	HS 7326 - Ost. výrobky ze železa, oceli
	HS 7616 - Ost. výrobky z hliníku
Energetický průmysl	HS 8402 - Generátory pro výrobu páry vodní a jiné
	HS 8406 - Parní turbíny
	HS 8410 - Vodní turbíny, vodní kola a jejich regulátory
	HS 8471 - Zařízení pro automatizované zpracování dat a jejich jednotky; magnetické nebo optické snímače, zařízení pro přepis dat v kódované formě na paměťová média a zařízení pro zpracování těchto dat, jinde neuvedené ani nezahrnuté
	HS8479 - Stroje mechanické s vlastní individuální funkcí
	HS 8502 - Elektrická generátorová soustrojí a rotační měniče
	HS 8532 - Elektrické kondenzátory, pevné, otočné nebo dolaďovací
	HS 8533 - Elektrické rezistory, jiné než topné rezistory
Obranný průmysl	HS9301 - Vojenské zbraně, jiné než revolvery, pistole a zbraně čísla 9307
	HS 9303 - Ostatní střelné zbraně ap. zařízení využívající ke střelbě výbušné náplně
	HS 9305 - Části, součásti a příslušenství výrobků čísel 9301 až 9304
	HS 9306 - Bomby, granáty, torpéda, miny, ap. válečné střelivo a jejich části; náboje ap.
Ostatní	HS 8517 - Telefonní přístroje, včetně telefonů pro celulární sítě nebo jiné bezdrátové sítě; ostatní přístroje pro vysílání nebo přijímání hlasu, obrazů nebo jiných dat
	HS 4011 - Pneumatiky nové z pryže

Příležitosti pro rozvojovou spolupráci

Kategorie vyspělosti země: LDC

Od roku 2006 má Zambie všestrannou strategii zmírňování chudoby nazvanou Vision 2030. Tento dokument vytyčuje cíle v různých sférách socioekonomického života Zambie pro období příští generace. Cíle vlády pro následující období jsou dále rozpracovány v 7. Národním rozvojovém plánu, přijatém v roce 2017.

► Sektor zemědělství

Od roku 2018 je Zambie prioritní zemí české rozvojové spolupráce. Program ČRA pro roky 2018–2023 se tematicky zaměřuje na zemědělství. Příležitosti pro české firmy zahrnují projekty na zefektivnění zemědělské výroby, vodního managementu, živočišné výroby a přístupu na zemědělské trhy.

► Sektor infrastruktury

Nedostatečné dodávky elektřiny a časté výpadky elektrické ho proudu mají negativní dopad na růst ekonomiky. Těžbařský sektor v současné době spotřebovává okolo 50 % vyrobené elektrické energie. Celkové pokrytí (elektrifikace) země je 23 %, z toho 47 % populace má přístup k elektřině v městských a příměstských oblastech. Ve venkovských oblastech jsou to jen 3 % populace. Kromě elektrifikace je prioritou u vlády i zabezpečení základních služeb, jako je např. přístup k čisté vodě.

► Sektor vzdělávání

Podpora vzdělávání (dostupnosti a kvality) je jednou z hlavních priorit vlády pro ekonomický růst a eliminaci chudoby. V současné době je velkým problémem fyzická nedostatečnost školské infrastruktury a neadekvátní personální zabezpečení škol. Vzhledem k vysoké úmrtnosti lidí produktivního věku ubývá těch, kteří mají za sebou profesionální dráhu a jsou schopní své zkušenosti předat dál. Řešením této situace by mohlo být propojení školní výuky s vznikem odborných řemeslných dílen, které umožní získat oficiální certifikát v oboru elektrikář, kuchař/pekař, krejčí a další. Kromě odborného vzdělávání nových studentů se ale podpora státu zaměřuje na zakládání podnikatelských inkubátorů.

► Sektor zdravotnictví

Zambijská vláda uznává zdravotnictví jako jeden z prioritních sektorů přispívajících k blahobytu svých obyvatel a usiluje o poskytnutí kvalitních zdravotnických služeb tak, aby byly dostupné všem občanům.

► Sektor zemědělství

Obecným cílem vládní politiky v sektoru zemědělství je „usnadnit a podpořit rozvoj udržitelné ho a konkurenceschopného zemědělského sektoru, který zajistí potravinovou bezpečnost na národní úrovni i úrovni jednotlivých domácností a bude maximalizovat podíl sektoru na HDP. Dalšími dílčími cíli jsou například zlepšení prostředí pro investice, marketing, obchod a zemědělské podnikání či podpora exportu. Z celkového ekonomického hlediska by se dle vládní politiky mělo diverzifikované zemědělství stát vedoucím sektorem. Mezi podporované oblasti v rozvojové spolupráci také patří chov ryb, rozvoj zahradnictví, květinářství či produkce nápojů.

Zdroj dat: <http://www.worldbank.org>